

1437

ԹՈՒՇԵՎԻԿՅԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ

30 ՏԱՐԻՆ

(ՄԱՐԳԱՐԵԴԵԼԻՍԻՆԻՆԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ԹԵԶԵՐԸ)

3K17

F-81

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն 1938

Ա. Բ.

Պրոկտորներ ուլար յեղեցեթ, սքացե'ք

3KП

Բ-81

ԲՈԼՇԵՎԻԿՅԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ՅԵՐԵՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆ

(ՄԱՐԲՍ-ԵՆԳԵԼՍ-ԼԵՆԻՆԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ԹԵԶԵՐԸ)

2010

9978

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ 1933

(796)
38) 17580-59

ՄԱՐԲՍ-ԵՆԳԵԼՍ-ԼԵՆԻՆԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ԹԵԶԵՐԸ

1. Յերեսուն տարի առաջ՝ հուլիսի 30-ից մինչև ոգոստոսի 23-ը, իր նիստերը կայացրեց Ռուսաստանի սոցիալ-դեմոկրատական բանվորական կուսակցության յերկրորդ համագումարը: Կուսակցության յերկրորդ համագումարի յերեսնամյակը բոլշևիկյան յերեսնամյակն է: Այդ 30 տարվա ընթացքում բոլշևիկյան կուսակցությունը՝ «մեր եպոխայի միաբեր, պատիվն ու խիղճը»¹ անցավ հերոսական և փառապանծ մի ուղի, աճեց, զարձավ խորհրդային պետությունը և սոցիալիստական շինարարությունը ղեկավարող մի հզոր ուժ, միջազգային պրոլետարիատի հարվածային բրիգադը, վորը հենվում է ամբողջ աշխարհի բանվորների, աշխատավոր դյուղացիների ու ճնշված ժողովուրդների անձնվեր ոժանդակության վրա, վորը ցնցում է համաշխարհային կապիտալիզմի հիմքերը: Յերկրորդ համագումարի մարտերում ծնված բոլշևիկ խորքը մտավ բոլոր լիզուների մեջ, վորպես հետևողական պրոլետարական հեղափոխականի հոմանիշը: Բոլշևիզմի մեծ առաջնորդ Լենինի անունը, վորը մարմնավորում է բոլշևիկյան կուսակցության ամբողջ պատմությունը, ամենահայտնի, ամենասիրելի անունը զարձավ բոլոր յերկրների հարյուր միլիոնավոր աշխատավորների համար: Լենինի անունը պայքարի դրոշ զարձավ ամբողջ աշխարհում հանուն կոմունիզմի:

¹ Լենին, հ. 21, էջ 95:

նիստական հեղափոխութեան հաղթանակի մզմոդ պայքարում:

2. Բոլշևիկները կերտեց «գործնական մի պատմութիւն, վորն իր փորձի հարստութեամբ հավասարը չունի աշխարհում»²:

Այս 15 տարին—գրել եր Լենինը, աչքի առաջ ունենալով բոլշևիկյան կուսակցութեան միջնակետային պատմութիւնը — վոչ մի յերկիր, նույնիսկ մոտավորապէս, այնքան շատ բան չի ապրել հեղափոխական փորձի իմաստով, լեզալ ու անլեզալ, խաղաղ ու բռն, ընդհատակյա ու բացահայտ, խմբային ու մասնաշաղկապ, պարլամենտական ու տեռորիստական շարժման գանազան ձևերի փոփոխութեան արագութեան ու բազմապիստութեան իմաստով: Այդքան կարճ ժամանակամիջոցում վոչ մի յերկրում չեր կենտրոնացվել ժամանակակից հասարակութեան բոլոր դասակարգերի պայքարի ձևերի, յերանգները ու մեթոդների այնպիսի հարստութիւն, ըստ վորում մի պայքարի, վորը յերկրի հետամնացութեան, ցարիզմի լուծի ծանրութեան պատճառով, հասունանում եր առանձնապէս արագորեն, առանձնապէս ազանաբար ու հաշտութեամբ յուրացնում եր «ամերիկյան ու յեվրոպական քաղաքական փորձի համապատասխան վերջին խոսքը»³:

Ավելի ևս հարուստ, բազմակողմանի ու խտացված ե մեր կուսակցութեան հոկտեմբերյան 15-ամյա փորձը: Զինված ապստամբութիւնն և իշխանութեան գրավումը պրոլետարիատի կողմից, խորհրդային պրոլետարական պետութեան կառուցումը, պրոլետարիատի և չքավոր ու միջակ գյուղացիութեան ամենալայն մասնանների ազատութեան ու նախաձեռնութեան մօրիլիզացիան, տապալված և

² Լենին, հ. 25, էջ 175:

³ Լենին, հ. 25, էջ 175:

հուսակտուր դիմադրութիւնն ցույց տվող շահագործողների անողոր ճնշումը, հեղափոխութեան զինված ուժերի կազմակերպումը և սպիտակ-գվարդիականների ու ինտերվենտների դեմ կարմիր բանակի մղած հերոսական պայքարի ղեկավարումը, սոցիալիստական հաղթական շինարարութիւնը, մեր յերկրի վերածվելը ագրարային յերկրից ինդուստրիալ յերկրի, գյուղացիութեան սոցիալիստական վիշափոխումը, համատարած կոլեկտիվացման հիման վրա կուլակութեան վորպէս դասակարգի վերացումը, սոցիալիզմի անտեսական բազայի կառուցումը, սոցիալիստական մրցութեան ու հարվածայնութեան հզոր վերելքը, կուլտուրական մեծագույն հեղափոխութիւնը, ճնշված ժողովուրդների ազատագրումը և ձևով ազգային, բովանդակութեամբ սոցիալիստական կուլտուրայի ծաղկումը, պայքարի ամենատարբեր ձևեր գործադրող դասակարգային թշնամու ջախջախումը, կուսակցութեան մեջ դասակարգային թշնամու գործակալութեան՝ ամեն գուշնի ու յերանգի ոպորտունիստների, տրոցկիստների ու աջերի, հաշտողականների ջախջախումը, ղեկավար դեր կոմունիստական Իստերնացիոնալի ստեղծման ու նրա մղած պայքարի առաջնորդում,— այս ե բազմապիսի ու ամենաճոխ փորձն այն կուսակցութեան, վորը մարդկային պատմութեան մեջ առաջինը ղեկավարում ե պրոլետարիատի դիկտատուրայի յերկիրը:

Բոլշևիկների 30-ամյակը հանդիսանում ե Մարքսի, Ենգելսի, Լենինի յեվ Ասպինի հեղափոխական ուսմունքի համախառնային պատմական հաղթանակը: Բոլշևիկյան կուսակցութեան 30-ամյա ուղին մեծագույն ապացույցն ե ԿՌԻՍՏԿՅՈՒԹՅԱՆ վճռական դերի ու նշանակութեան այն պայքարում, վորը մղում ե պրոլետարիատը հանուն սոցիալիստական հեղափոխութեան, հանուն պրոլետարիատի դիկտատուրայի, հանուն կոմունիզմի:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՍՏԱԳՈՒՄԱՐԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

3. Բուլշևիզմի ծագման ու ձևավորման եպոխտն մեծագույն տեղաշարժերի եպոխտ յե համաշխարհային եկոնոմիկայում, դասակարգային հակասությունների և դասակարգային պայքարի աննախընթաց սրման եպոխտ։ Կապիտալիզմը գերաճեց իմպերիալիզմի, նեխվող, մահացող կապիտալիզմի։ Կապիտալիզմի զարգացումն ընդունեց թռիչքավոր, կատաստրոֆիկ բնույթ։ Վրա հասավ սոցիալիստական հեղափոխության նախադրյալը։

Բանվորական շարժման առաջ ամենասուր կերպով ծառացան նոր խնդիրներ՝ կազմակերպել ու հեղափոխականորեն դաստիարակել մասսաներին, նախապատրաստվել պրոլետարիատի ղեկավարության համար մղվելիք վճռական մարտերին։ Յերկրորդ Ինտերնացիոնալը (1889—1914), վորն իր լավագույն ժամանակներն ոգտակար աշխատանք էր կատարում՝ հող պատրաստելով մասսայական բանվորական շարժման ծավալման համար, չկարողացավ վոչ առաջադրել, վոչ էլ առավել ևս լուծել այդ խնդիրները։ Համեմատաբար խաղաղ զարգացման պայմաններում աճած ոպորտունիզմը, վորը սնվել էր լեգալությամբ և հենվում էր բանվորական արխատուկրատիայի վրա, փաստորեն տիրապետում էր նախապատերազմյան Յերկրորդ Ինտերնացիոնալում։ Յերկրորդ Ինտերնացիոնալի կուսակցությունների տիպն էր հանդիսանում այն կուսակցությունը, «վորն իր միջավայրում հանդուրժում էր ոպորտունիզմը... այդ տիպն ապրեց իր դարը»⁴։

Նոր եպոխտի, իմպերիալիզմի ու պրոլետարական հեղափոխությունների եպոխտի մեծագույն խնդիրները լու-

ծելու համար բանվոր դասակարգին անհրաժեշտ էր նոր սիպի կուսակցություն։ Այդ կուսակցությունն ստեղծեց բուլշևիզմի հանճարեղ առաջնորդ ու տեսաբան Լենինը։

4. Ռուսաստանը հանդիսանում էր իմպերիալիզմի բոլոր հակասությունների հանգուցային կետը, կապիտալիստական, կալվածատիրական, գաղութային ու ռազմական չտեսնված ճնշման բունը, արևմտյան իմպերիալիզմի կարևորագույն ռեզերվն ու գործակալությունը այն պայքարում, վորը մղում էր հեղափոխության դեմ, տասնյակ միլիոնավոր բանվորներին, գյուղացիներին ու գաղութային ստրուկներին զիջաոիչ կերպով շահագործելու համար։ Յարիզմի և արևմտյան իմպերիալիզմի շահերն ամենասերտ կերպով միահյուսվում էին։ Այդ բոլորը վորոշեց Ռուսաստանում հասունացող մեծագույն ժողովրդական հեղափոխության բնույթը, առանձնահատկությունը և միջազգային նշանակությունը, մի հեղափոխության, վորի գլուխն էր անցել հեղափոխական պրոլետարիատը, տանելով իր հետ կալվածատերերի դեմ վոտքի յելած բազմամիլիոն գյուղացիական մասսային։ «Այդպիսով ցարիզմի դեմ ուղղված հեղափոխությունը մոտենում էր, և պետք է վերաճեր իմպերիալիզմի դեմ ուղղված հեղափոխության, պրոլետարական հեղափոխության»⁵։

Դեռ յերկրորդ համագումարից առաջ, 1902 թվականին, Լենինը գրել էր. «Պատմությունը մեր առաջ դրել է մի մոտակա խնդիր, վորը հանդիսանում է վորեւե այլ յերկրի պրոլետարիատի մոտակա բոլոր խնդիրներից ամենահեղափոխականը։ Այդ խնդրի իրականացումը վոչ միայն յեվրոպական, այլև (կարող ենք այժմ ասել) ասիական ռեակցիայի բուն հենարանի կործանումը, Ռուսաստանի

⁴ Լենին, հ. 18, էջ 856։

⁵ Ստալին, «Լենինիզմի հարցերը», էջ 9։

պրոլետարիատին կղարձներ միջազգային հեղափոխական պրոլետարիատի ամենգարդը»⁶։

Համաշխարհային հեղափոխական շարժման կենտրոնը Ռուսաստան տեղափոխվեց։ Ռուսաստանը դարձավ լենինիզմի ծննդավայրը, պրոլետարական հեղափոխության մարտական կուսակցության ծննդավայրը։

5. Բոլշևիզմի ձևավորումը Ռ Մ Դ Բ Կ յերկրորդ համագումարում արդյունք է լենինի մղած նախորդ ամբողջ տասնամյակում հանուն հեղափոխական պրոլետարական կուսակցության մղած պայքարի։ Դեռ իննսուներեքյան թվականներին լենինը հանդես եր գալիս փորպես Մարքսի և Ենգելսի գործի անմիջական, միակ և միանշանակ վերջը հետևողական հաջորդն ու շարունակողը։

«Բոլշևիզմը ծնվեց 1903 թվականին, մարքսիզմի սեռության ամենահաստատուն բազայի վրա»։ «Մարքսիզմը, փորպես միակ նիւս հեղափոխական տեսություն, Ռուսաստանում հիքրավի տառապեց չտեսնված տանջանքների, աննախընթաց հեղափոխական հերոսության, արտասովոր յեռանդի, անձնուրացության, վորոնումների, գործնական ուսման ու դաստիարակության, հուսախաբության, Յեվրոպայի վործի ստուգման ու համեմատության կես դարի պատմությունը»⁷։

Այս է իննսուներեք թվականների Ռուսաստանի հեղափոխական շարժման կես դարի ուղին։ «Աշխատանքի ազատագրման» խմբակը (վորը հիմնվեց 1883 թվականին) Պլեխանովի գլխավորությամբ, Ռուսաստանի առաջին սոցիալ-դեմոկրատական այդ կազմակերպությունը «միայն տեսականորեն հիմնեց սոցիալ-դեմոկրատիան, առաջին քայլն արեց դեպի բանվորական շարժումը»⁸։

⁶ Լենին, հ. 4, էջ 382։

⁷ Լենին, հ. 25, էջ 175։

⁸ Լենին, հ. 17, էջ 353։

«Հատկապես Լենինն եր, վոր իր առաջին յելույթներում, 1894 թվականին, մեր յերկրի հեղափոխական պրոլետարիատի առաջ ամբողջ ուժով դրեց այն մեծ խնդիրը, վորը ձևակերպել եր նա «Ի՞նչ բան են «Ժողովրդի բարեկամները»» իր նշանավոր աշխատության մեջ։

«Ռուսաստանի ԲՄՆՎՈՐԸ, բորը դեմոկրատական տարրերի գլուխն անցած, կտապալի բռնապետությունը և ՌՈՒՄԱՍՏԱՆԻ ՊՐՈԼԵՏԱՐԻԱՏԻՆ (ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ պրոլետարիատի հետ միասին) ուղիղ ճանապարհով, բացառակալ քաղաքական կովով, կսանի ԴԵՊԻ ՀԱՂԹԱԿԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ՀԵՂԱՓՈՒՄՈՒՅՈՒՆ»⁹։

Դեռ 90-ական թվականներին Լենինն ամենաանհաշտ պայքար ծավալեց նարդինիկության դեմ, Ռուսաստանի ռեվիզիոնիստների (սորուվիզսոների, եկոնոմիստների) և Արեմոյան Յեվրոպայի ռեվիզիոնիստների (բերնշտայնականների) դեմ։ Արդեն 90-ական թվականներին Լենինը մշակելով ավելի առաջ եր տեսում մարքսիզմը բորը բնագավառներում, անշեղորեն պաշտպանում ու իրականացնում եր տեսության կուսակցականության սկզբունքը, հեղափոխական տեսության ու հեղափոխական պրակտիկայի անխզելի միասնության սկզբունքը։ Լենինի 90-ական թվականների աշխատությունները կազմում են մարքսիզմի զարգացման լենինյան ետապի սկիզբը։

Արդեն 90-ական թվականներին Լենինը խնդիր դրեց՝ ստեղծել նոր տիպի պրոլետարական կուսակցություն։ Արդեն այն ժամանակ Լենինը վճռական պայքար ծավալեց կոմունիստական հեղափոխության մարտական, մարտնչող կուսակցության համար։ «Արեմոյան Յեվրոպայի սոցիալիզմի ու դեմոկրատիայի պատմությունը, Ռուսաստանի հեղափոխական շարժման պատմությունը, մեր բանվորա-

⁹ Լենին, հ. 1, էջ 194։

կան շարժման փորձը—ահա այն նյութը, վորին պետք է տիրապետենք մենք մեր կուսակցության նպատակահարմար կազմակերպումն ու տակտիկան մշակելու համար։ Սակայն այդ նյութի «մշակումը» պետք է ինքնուրույն կատարվի, վորովհետև պատրաստի որևէակներ վոչ մի տեղ չենք ձարի»¹⁰։

Լենինի ստեղծած ու ղեկավարած «Բանվոր դասակարգի ազատագրման համար պայքարող միությունը» (1895—1897) բոլշևիկյան կուսակցության սաղմն էր։ «Պայքարի միություն» մեջ Լենինն անհաշտ մարտնչում էր ոպորտունիզմի նույնիսկ նվազագույն արտահայտությունների դեմ, ղեկավարում էր պրոլետարիատի առաջին հեղափոխական գոտեմարտերը, դաստիարակում էր բանվոր դասակարգին՝ ինքնակալության ու բուրժուազիայի դեմ վճռական զրոհի ղեկավար համար։ Այդ պայքարում Լենինը դաստիարակում էր և համախմբում էր իր համախոհների ու մարտական զինակիցների, բոլշևիկյան կուսակցությունը կառուցողներին միաձույլ խմբակր։ «Բոլշևիկները կազուս չեն, նրանք աճեցին 1894—1914 թվականներին ոպորտունիզմի դեմ մղվող պայքարում»¹¹։

6. Յերկրորդ համագումարն անմիջականորեն նախապատրաստվել էր կուսակցության համար, ուսական ու միջազգային ոպորտունիզմի դեմ մղվող այն պայքարում, վորն առաջ էր տանում Լենինի ստեղծած և ղեկավարած հին «Իսկրան» (1900—1903 թ.)։

ՌՄԴԲԿ առաջին համագումարը (1898 թ. մարտ) հրուշակեց կուսակցության կազմակերպումը, սակայն շարժումն առաջվա նման գնում էր առանձին, անջատ խմբակների աստիճանում, խմբակներ, վորոնք կապված չէին մարտական

¹⁰ Լենին, հ. 2, էջ 497։

¹¹ «Լենինյան հավաքածու» 14, էջ 317։

ծրագրի և կենտրոնացված կազմակերպության միասնություն։ Սոցիալ-դեմոկրատական խմբերն ու խմբակները կրժում էր եկոնոմիզմի ժանգը։ «Եկոնոմիստները», միջազգային ոպորտունիզմի ուսական տեսակը, բուրժուազիայի գործակալությունը բանվորական շարժման մեջ ժխտում էին հեղափոխական տեսության դերը, գլուխ էին խոնարհում տարերայնության առաջ, ժխտում էին պրոլետարիատի հեղեմոնիան և հեղափոխական կուսակցության անհրաժեշտությունը։ «Եկոնոմիստները» ժխտում էին բանվոր դասակարգի ինքնուրույն դերը, ընթանում էին բանվորների հետամնաց խավերի հետեից, զբաղվում էին մանր խժժանքով և սահմանափակում էին բանվոր դասակարգի պայքարը մինչև «կոպեկի համար մղվող պայքարը», անտեսելով բանվորական շարժման վերջնական նպատակը, բանվոր դասակարգին դարձնելով բուրժուազիայի մի կցորդը («Բանվորներին՝ անտեսական, իսկ լիբերալներին՝ քաղաքական պայքար»)։

Եկոնոմիզմի դեմ անողորմ պայքար մղելը կենաց ու մահու հարց էր կուսակցության համար։ Լենինը գլխավորեց այդ պայքարը դեռ Պետերբուրգի «Միություն» մեջ (1895—1897) և Սիբիրի աքսորից (1897—1899)։ Եկոնոմիզմի դեմ մղվող պայքարում, զաղափարական անհամաձայնության և կազմակերպական տնայնագործականության (կուստարնիչեստվո) պայմաններում, Լենինը ծավալեց կուսակցության շինարարության պատմական պլանը («Ի՞նչ անել»)։ Այդ պլանի հիմնական ողակն էր՝ համառուսական քաղաքական մի թերթի ստեղծումը, վորը պետք է դառնար պրոֆեսիոնալ հեղափոխականների նոր կորիզի զաղափարական ու կազմակերպական կենտրոնը, կարգապահ ու կենտրոնացված մի կորիզի, վորը հանդես է գալիս մարքսիստական ծրագրի ու տակտիկայի լիակատար սպառազինությունը, անողորմաբար վոնգում է իր շարքերից ոպորտունիստական

տարրերին, սերտորեն կապված է բանվորական մասսաներին հետ, վորը կառուցված է նրա ամեն մի մասնակցողի հեղափոխական գիտակցականությունից ու մեծագույն ակտիվությունից վրա: «Այդ պլանի հաղթանակը հիմքը դրեց միախմբված, կոփված կոմունիստական այն կուսակցության, վորի նմանը չգիտե աշխարհը»¹²:

«Իսկրան» հանդիսացավ Լենինի պլանի իրականացման սկիզբը: «Իսկրան» հետևողականորեն պաշտպանում էր բանվոր դասակարգի հեղափոխական միասնությունը, անընդհատ պայքար էր մղում միջազգային և ռուսական բերնշտայնականությունից դեմ, իրականացնում էր սպորտունիստների հետ կապերը խզելու վճռական քաղաքականությունը: «Միանալուց առաջ, միանալու համար, մենք պետք է նախ վճռաբար ու վորոշակի սահմանագծվենք»¹³:

«Եկոնոմիստները» ջախջախումը «Իսկրայի» կողմից, ամեն մի սպորտունիզմի գաղափարական բազան հանդիսացող տարերայնությունից տեսությունից լենինյան անողորք քննադատությունը, միջազգային նշանակություն ունեցան և ստեղծեցին Ռուսաստանի բանվոր դասակարգի իրոք հեղափոխական շարժման տեսական հիմունքները»¹⁴: «Իսկրան» մշակեց և հիմնավորեց կուսակցության ծրագրային, տակտիկական ու կազմակերպական սկզբունքները:

«Իսկրայի» ներսում Լենինը՝ պայքար էր մղում Պլեխանովի և խմբագրությունից մյուս անդամների սպորտունիստական տատանումների դեմ (սպորտունիստների գիտատուրայի հարցը, կուսակցության դասակարգային բնույթը, ցենսորալիզմի հարցը, լիբերալ բուրժուազիային ցուցաբերվելիք վերաբերմունքը, գյուղացիությանն ու հողի ազգայնացմանը ցուցաբերվելիք վերաբերմունքը և այլն): «Իս-

կրան» դաստիարակեց, համախմբեց սպորտունիստների հեղափոխական ավանգարդը: «Իսկրան» և Ռուսաստանում գտնվող նրա գործակալներն ու կազմակերպություններն իրենց կողմը նվաճեցին տեղական սոցիալ-դեմոկրատական կազմակերպությունների մեծ մասը: «Բոլշևիզմը յերեք տարվա՝ 1900 — 1903 թվականների ընթացքում անցկացրեց հին «Իսկրան» և պայքարի դուրս յեկավ մենշևիզմի դեմ, վորպես մի ամբողջական ուղղություն»¹⁵:

7. ՌՄԴԲԿ յերկուրդ համագումարն ասպարեզ հանդիսացավ այն կատարի պայքարի համար, վոր մղում էր Լենինը (բոլշևիկները) նոր տիպի սպորտունիստական կուսակցություն համար, ամեն գույնի սպորտունիստների բուհի դեմ: Համագումարի գլխավոր խնդիրն էր՝ «ստեղծել իսկական կուսակցություն սկզբունքային ու կազմակերպական այն հիմունքներով, վորոնք առաջադրել ու մշակել էր «Իսկրան»¹⁶: Համագումարի պատվիրակների թվում կար 33 իսկրայական (նրանցից 24-ը «անհողդող», 9-ը «մեղմ», տատանվող), տասը ներկայացուցիչ՝ «ճահճից», 8 հակա-իսկրայական:

Համագումարն ընդունեց կուսակցության ծրագիրը, վորի կենտրոնն էր կազմում սպորտունիստների գիտատուրայի գաղափարը: Բոլշևիկները, կուսակցության հեղափոխական ծրագրի համար իրենց մղած պայքարում, հակահարված տվին այն փորձերին, վորով «եկոնոմիստները» և բունդականներն աշխատում էին սպորտունիստներին խեղաթյուրել ծրագիրը (սպորտունիստների գիտատուրայի, հեղափոխությունից, կապիտալիզմի կործանման անխուսափելիության, կուսակցության ղեկավար դերի հարցերը), ծրագրի պաշտպանության դրոշմ տեղի ունեցող ռեֆոր-

¹² Ստալին, «Լենինի մասին», 1932, Կուսհրատ, էջ 7:

¹³ Լենին, հ. 4, էջ 39—40:

¹⁴ Ստալին, «Լենինի գծի հարցերը», էջ 18:

¹⁵ Լենին, հ. 14, էջ 163:

¹⁶ Լենին, հ. 4, էջ 164:

միատեղական յերույթներին (Տրոցկի): Համագումարի ընդունած ծրագիրը, վորը հետևողականորեն շարունակում եր Մարքսի ու Ենգելսի գիծը, խստորեն տարբերվում եր Յերկրորդ Ինտերնացիոնալի կուսակցությունների ծրագրից և տալիս եր հեղափոխական պրոլետարիատի խնդիրների «ճշգրիտ, պարզորոշ, անհողողող, հաստատուն ձևակերպումը»¹⁷: Համագումարի աշխատանքում եյական տեղ գրավեց պրոլետարիատի դաժնակիցների հարցը: Բոլշևիկները, պայքար մղելով պրոլետարիատի հեղեմոնիայի համար բուրժուական դեմոկրատական հեղափոխության մեջ, հիմնավորեցին ու պաշտպանեցին հեղափոխական նպատակին ծրագիրը, վորը բանվոր դասակարգի առաջ խնդիր դրեց՝ դյուղ փոխադրել դասակարգային պայքարը, մինչև վերջն ոգտագործել դյուղացիության հեղափոխական յեռանդը ցարիզմի ու կալվածատերերի դեմ մղվող պայքարում:

Բոլշևիկները հիմնավորեցին և պաշտպանեցին պրոլետարական ծրագիրն ազգային հարցում (ազգությունների ինքնորոշման իրավունքը, Ռուսաստանի բոլոր ժողովուրդների պրոլետարիատի կազմակերպության միասնությունը), պայքար մղելով յերկու ճակատով՝ Բուռժի ոպորտունիստական դիրքերի դեմ (ազգային կուլտուրական ավտոնոմիայի մանր-բուրժուական լուղունդը, պրոլետարիատի ջլատումը ըստ ազգային նշանի) և լեհական սոցիալ-դեմոկրատների ոպորտունիստական դիրքերի դեմ (ազգերի ինքնորոշման իրավունքի ժխտումը, մեծապետական շովինիզմի փաստական պաշտպանումը): Պոտրետովի լիբերալներից վերաբերյալ ոպորտունիստական բանաձևին, վորը բուրժուազիային հատկացնում եր հեղափոխության հեղեմոնի դերը, պրոլետարիատին դարձնում եր լիբերալ բուրժուազիայի մի կցորդը, բոլշևիկները հակադրեցին Լե-

նինի ու Պլեխանովի բանաձևը, վորի սուր ծայրն ուղղված եր Ստրուվեյի և «Ոսպորժեկներե» ժուրնալի դեմ, լիբերալ շարժման հակահեղափոխական, հակապրոլետարական, դավաճան բնույթի դեմ:

8. Յերկրորդ համագումարում պայքարի գլխավոր առանցքն եր կազմակերպական հարցը: Պրոլետարական ցենտրալիզմի գաղափարի դեմ, վորով թափանցված եր կանոնադրության լենինյան նախագիծը, հանդես յեկավ համագումարի ամբողջ ոպորտունիստական մասը՝ մարտովականները, բուռնականները և «եկոնոմիստները»: Կուսակցության կանոնադրության սուաջին §-ի շուրջը (կուսակցության անդամության հարցը) տեղի ունեցավ պառակսում, վոր նախապատրաստվել եր «Իսկրայի» խմբագրության մեջ ոպորտունիզմի և ոպորտունիստական տատանումների դեմ Լենինի մղած ամբողջ նախընթաց պայքարով: «Մեղմ» խկրայականները (Մարտովը, Ակսելրոդը, Տրոցկին), վորոնք պայքար եյին մղում կանոնադրության առաջին, լենինյան §-ի դեմ, դարձան յերկրորդ համագումարի մեկնելիկյան թևի կազմակերպող կենտրոնը:

«Կուսակցության անդամության հարցի վերաբերյալ իրենց ձևակերպումով բոլշևիկները ցանկանում եյին կազմակերպական պատնեշ ստեղծել կուսակցության մեջ վոչ-պրոլետարական տարրերի ներհոսման դեմ... Ռուսական մենշևիկները հակառակ դիրք եյին պաշտպանում, վորը լայն բաց եր անում կուսակցության դռները վոչ-պրոլետարական տարրերի առաջ»¹⁸:

«Մեր խնդիրն ե — պատասխանում եր Լենինն ոպորտունիստներին — պաշտպանել մեր կուսակցության ամուրթյունը, կայունությունն ու անապահովությունը: Մենք պեժ

¹⁷ Լենին, հ. 15, էջ 201:

¹⁸ Ստալին, «Լենինիզմի հարցերը», էջ 607:

ե աւխաստեմ աւելի ու. աւելի բարձրացնել կուսակցութեան անդամի կոչումն ու նշանակութիւնը»¹⁹:

Կազմակերպական հարցի շուրջը համագումարում առաջացած կատարելի պայքարի հիմքն էլին հանդիսանում հեղափոխութեան յետո՛ւ՝ միմյանցից արմատապէս տարբեր գծերը: Բուրժուական հեղափոխութեանը մինչև վերջը հասցնելու և այն սոցիալիստական հեղափոխութեան և պրոլետարիատի դիկտատուրայի վերածելու բոլշևիկյան կուռքին համապատասխանում էր հեղափոխական պրոլետարական կուսակցութեան ստեղծելու լենինյան պլանը:

Բուրժուական պարլամենտական հանրապետութեան մենշևիկյան կուռքից բխում էր կազմակերպական ուժորոշումը, վորին համապատասխանում էր բուրժուական «բանվորական» կուսակցութեան ստեղծելու ակսելորդ մարտովյան պլանը:

Լենինի անմահ ծառայութեանն այն է, վոր նա տարածայնութեանը հենց սկզբից հանձարեղ խորթափանցութեամբ հայտաբերեց զրանց վողջ խորութեանն ու սկզբունքային նշանակութեանը, մերկացրեց մենշևիկների կազմակերպական ուժորոշումի գասակարգային էությունն ու գաղափարական-քաղաքական խմտորդ: Կանոնադրութեան առաջին §-ի շուրջն առաջացած պառակտումը վերջնականորեն ամրացվեց կուսակցութեան ղեկավար մարմինների կազմի ընտրութեան շուրջն առաջացած պայքարում (Կենտրոնական կոմիտեի, Կենտրոնական որդանի խմբագրութեան): Կենտրոնական կոմիտեի և Կենտրոնական որդանի խմբագրութեան կազմում լենինյան գծի հաստատակամ ու հետեողական կողմնակիցներ ընտրելը պետք է ապահովեր կուսակցութեան ղեկավարութեանը՝ ուժորոշանիստական, տատանվող ու անհուսալի տարրերի դեմ մղ-

¹⁹ Լենին, հ. 6, էջ 33:

վող հետագա անողոր պայքարը: Կենտրոնական կոմիտեի ու Կենտրոնական որդանի խմբագրութեան կազմի ընտրութեան հարցում կատարված քվեարկութեամբ համագումարը հաստատեց լենինյան սկզբունքների հաղթանակը: Լենինի պայքարը յերկրորդ համագումարում բոլշևիկյան սկզբունքայնութեան, կուսակցականութեան անհաշտութեան մի որինակ և հանդիսանում:

9. Կուսակցութեան 2-րդ համագումարը յաջողաբար կէս հանդիսացավ միջազգային բանվորական շարժման վեջ: 2-րդ համագումարում առաջացած պառակտումն ու բոլշևիկյան կուսակցութեան ստեղծվելը մի հարված էր միջազգային Պարտուհիդմին՝ նրա բոլոր աշխատութեաններով: Յերկրորդ Ինտերնացիոնալի ամենաակտիւնոր առաջնորդները, նաև Յերկրորդ Ինտերնացիոնալի աչքի ընկնող ձախ սոցիալ-դեմոկրատները (Ռոզա Լյուքսեմբուրգ և այլն), պաշտպանութ էլին մենշևիկներին, վորոնք համագումարից հետո քայքայիչ աշխատանք ծավալեցին հեղափոխական պրոլետարական կուսակցութեան դեմ:

Յերկրորդ Ինտերնացիոնալի ուժորոշանիստների ու ցենարիստների դեմ մղվող մարտերում, ջախջախելով մենշևիկներին (Ակսելրոզ, Մարտով, Տրոցկի, Պրեխանով), պայքարելով իրենց իսկ շարքերում յեղած հաշտվողական տարրերի դեմ, բոլշևիկները պաշտպանեցին իրենց կուսակցութեանը և ամրացրին այդ նվաճումը յերրորդ համագումարում (1905 թ. ապրիլ—մայիս):

Ռուսական առաջին հեղափոխութեան մեծ մարտերը ռուսական պրոլետարիատը դիմավորեց արդեն վերջնականապէս ձևավորված իր կուսակցութեան ղեկավարութեամբ: «Բոլշևիկներ իբրև քաղաքական մտքի հոսանք և իբրև քաղաքական կուսակցութեան գոյութեան ունի 1903 թվականից»²⁰:

²⁰ Լենին, հ. 25, էջ 74:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՍԱԳՈՒՄԱՐԻՑ ԴԵՊՈ ՀՈՎՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՀԱՂՅԱՆԱԿԸ

10. Յերկրորդ համադումարից հետո բուլշևիկյան կուսակցությունը՝ Լենինի ղեկավարությամբ՝ անցավ պրոլետարիատի դիկտատուրայի համար մղվող պայքարի մեծ ու պահածալի ուղին։ Այդ ուղու առաջին ետապում (1903—1917 թվականի փետրվար) կուսակցության ամենամեծ ձավոր խնդիրն էր ցարիզմի տապալումը։ Այդ ետապում պրոլետարիատը պետք է միանշնվ վերջ հասցնի դեմոկրատական հեղափոխության՝ իրեն միացնելով գյուղացիական մասնային, փոքաթվի ուժով նմեի ինքնակալության դիմադրությունը՝ ջլախ բուրժուազիայի անկալունությունը²¹։

Բուլշևիկները բուրժուա-դեմոկրատական ու սոցիալիստական հեղափոխությունը դիտում էին իրեն միևնույն չգլխայի յերկու ոգակներ, իրեն հեղափոխության թափի միասնական ու ամբողջական պատկեր²²։ «Դեմոկրատական հեղափոխությունից — զբում էր Լենինը — մենք անմիջապես կսկսենք անցնել հենց մեր ուժերի չափ, գիտակից ու կազմակերպված պրոլետարիատի ուժերի չափ՝ մենք կսկսենք անցնել սոցիալիստական հեղափոխության։ Մենք կողմնակից ենք անընդհատ հեղափոխության։ Մենք ցին բանվոր գասակարգի անտեսական ու քաղաքական կանգ չենք առնի կես ճանապարհին»²³։ Առաջին հեղափոխությունից (1905—1907 թթ.) փայլուն պրոլետարիատի հեղեմոնիան, բանվոր գասակարգի նոր կերպով հաստատեց բուլշևիկյան լոգունդները, բուլշևիկյան մարտական կողերը դուրս բերին գասակարգային մարտապրառեղիայի ու տակտիկայի ճիշտ լինելը։ Դասակարգի դաշտ — մարտի դաշտ գուրս բերին լենինյան «Պրովոկային հակայական մարտերում կուսակցությունը կարողա-լայի» կողմից գաստիարակված բուլշևիկյան մի ամբողջ ցավ գլխավորել մասսաների հեղափոխական պայքարը, հա-
յությունը կուսակցության հեղափոխական պատգամների

մախմբեց նրանց իր լոգունդների շուրջը, ղեկավարեց ղինված ապստամբությունները, ստեղծեց ապստամբության մարմիններ և հեղափոխական դիկտատուրայի սաղմեր հանդիսացող առաջին խորհուրդները։ «1905 թվականի գարնանը մեր կուսակցությունը ներկայացնում էր ընդհատակյա խմբակների մի միություն. աշնանը նա դարձավ պրոլետարիատի միլիոնների կուսակցություն»²⁴։ Ռեակցիայի տարիներում (1907—1910 թ. թ.) (հեղափոխության ժամանակավոր պարտությունից հետո) բուլշևիկները կուսակցությունը միակն էր, վոր միաց մասսաների հետ, միաց նրանց գլուխ կանգնած, վոր չղողաց դժվարությունների առաջ։ «Հեղափոխական գասակարգն իր ռեփական դառը փորձով սկսում է հասկանալ, վոր չի կարելի հողթանակել՝ առանց սովորելու ճիշտ հարձակվելն ու ճիշտ նահանջելը»²⁵։ Բուլշևիկներն աննկուն կերպով շարունակելով բանվոր գասակարգի համախմբման ու գաստիարակման գործը, միաժամանակ կարողացան նահանջել լիակատար մարտական կարգով, պահպանելով իրենց կողերը, նախապատրաստելով իրենց ուժերը նոր, վճռական հարձակման համար։ Հեղափոխական վերելի տարիներին (1910—1914 թվականներ) բուլշևիկները կազմակերպե-
մարտական կողերը դուրս բերին գասակարգային մարտապրառեղիայի ու տակտիկայի ճիշտ լինելը։ Դասակարգի դաշտ — մարտի դաշտ գուրս բերին լենինյան «Պրովոկային հակայական մարտերում կուսակցությունը կարողա-լայի» կողմից գաստիարակված բուլշևիկյան մի ամբողջ ցավ գլխավորել մասսաների հեղափոխական պայքարը, հա-
յությունը կուսակցության հեղափոխական պատգամների

²¹ Լենին, հ. 8, էջ 96։

²² Ստալին, «Լենինից մի հարցերը», էջ 23։

²³ Լենին, հ. 8, էջ 186։

²⁴ Լենին, հ. 12, էջ 101։

²⁵ Լենին, հ. 25, էջ 177։

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՑ ԴԵՊՈ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ

10. Յերկրորդ համազուամարից հետո բուլղարիկյան կուսակցությունը՝ Լենինի ղեկավարությամբ՝ անցավ պրոլետարիատի ղեկառությունից համար մղվող պայքարի մեծ ու պանծալի ուղին։ Այդ ուղու առաջին ետապում (1903—1917 թվականի փետրվար) կուսակցության ամենամեծ ձախող խնդիրն եր ցարիզմի տապալումը։ Այդ ետապում պրոլետարիատը պետք է միանգամից հաղթի դեմոկրատական հեղափոխության՝ իրեն միացնելով գյուղացիական մասնային, փոքրագույն ուժով նման ինքնակալության դիմադրությունը զլախի բուրժուազիայի անկալունությունը²¹։

Բուլղարիկները բուրժուազեմոկրատական ու սոցիալիստական հեղափոխությունը դիտում էին իբրև միևնույն շղթայի յերկու ողակներ, իբրև հեղափոխության թափի միասնական ու ամբողջական պատկեր²²։ «Դեմոկրատական հեղափոխությունից — գրում եր Լենինը — մենք անմիջապես կսկսենք անցնել՝ հենց մեր ուժերի չափ, դիտակից ու կազմակերպված պրոլետարիատի ուժերի չափ՝ մենք կսկսենք անցնել սոցիալիստական հեղափոխության»²³։ Մենք կողմնակից ենք անընդհատ հեղափոխության։ Մենք ցին բանվոր գասակարգի անտեսական ու քաղաքական կանգ չենք առնի կես ճանապարհին»²⁴։ Առաջին հեղափոխության փոխություն փող ընթացքը (1905—1907 թիվ) փայլուն պրոլետարիատի հեղեմոնիան, բանվոր գասակարգի նոր կերպով հաստատեց բուլղարիկյան լոգունդների, բուլղարիկյան մարտական կազմերի դուրս բերին գասակարգային մարտաստեղի ու տակտիկայի ճիշտ լինելը։ Դասակարգի դուրս — մարտի դաշտ դուրս բերին լենինյան «Պրավդային հակայական մարտերում կուսակցությունը կարող պայքարի» կողմից գաստիարակված բուլղարիկյան մի ամբողջ ցավ զվտավորել մասսաների հեղափոխական պայքարը, հա

մախմբեց նրանց իր լոգունդների շուրջը, ղեկավարեց զինված ապստամբությունները, ստեղծեց ապստամբության մարմիններ և հեղափոխական ղեկառությունից սաղմեր հանդիսացող առաջին խորհուրդները։ «1905 թվականի գարնանը մեր կուսակցությունը ներկայացնում եր ընդհատակյա խմբակների թի միություն. աշխարհում դարձավ պրոլետարիատի միլիոնների կուսակցություն»²⁴։ Ռեակցիայի տարիներում (1907—1910 թ. թ.) (հեղափոխության ժամանակավոր պարտությունից հետո) բուլղարիկները կուսակցությունը միակն եր, փոր միաց մասսաների հետ, միաց նրանց զուրկ կանգնած, փոր չդողաց դժվարությունների առաջ։ «Հեղափոխական գասակարգն իր սեփական դուր փորձով սկսում և հասկանալ, փոր չի կարելի հաղթանակել՝ առանց սովորելու ճիշտ հարձակվելն ու ճիշտ նահանջելը»²⁵։ Բուլղարիկներն աննկուն կերպով շարունակելով բանվոր գասակարգի համախմբման ու գաստիարակման գործը, միաժամանակ կարողացան նահանջել լիակատար մարտական կարգով, պահպանելով իրենց կազմերը, նախապատրաստելով իրենց ուժերը նոր, վճռական հարձակման համար։ Հեղափոխական վերելքի տարիներին (1910—1914 թվականներ) բուլղարիկները կազմակերպեցին մարտերն ընդդեմ ցարիզմի ու բուրժուազիայի, ամբողջ լիակատար պրոլետարիատի հեղեմոնիան, բանվոր գասակարգի նոր մարտական կազմերի դուրս բերին գասակարգային մարտական կազմերի դուրս — մարտի դաշտ դուրս բերին լենինյան «Պրավդային հակայական մարտերում կուսակցությունը կարող պայքարի» կողմից գաստիարակված բուլղարիկյան մի ամբողջ ցավ զվտավորել մասսաների հեղափոխական պայքարը, հա

²¹ Լենին, հ. 8, էջ 96։

²² Ստալին, «Լենինի դի հարցերը», էջ 23։

²³ Լենին, հ. 8, էջ 186։

²⁴ Լենին, հ. 12, էջ 101։

²⁵ Լենին, հ. 25, էջ 177։

նկատմամբ, կազմակերպելով բանվորական շարժման նոր
վերելքը, միացնելով լեզալ ու անլեզալ կազմակերպություն-
ներ, մամուլն ու ազդեցիկն՝ «պրավդիստներն» իրենց
շուրջը համախմբեցին գիտակից բանվոր դասակարգի ճին-
շող մեծամասնությունը»²⁶։ Իմպերիալիստական պատերազ-
մի առերիններին (1914—1918 թ. թ.) բուլշևիկների կու-
սակցությունը միակն էր, վոր պատերազմ հայտարա-
րեց ընդդեմ շովինիստական մոլուցքի, հանդես յեկավ հո-
սանքի դեմ ու բարձր պահեց պրոլետարական ինտերնա-
ցիոնալիզմի իր հին, փորձված դրոշմը։

Մերիլիզացիայի յենթարկելով մասսաներին հեղափոխական լոզունգների — իմպերիալիստական պատերազմը վերածել քաղաքացիականի, «իր» կառավարության պարտվելն իմպերիալիստական պատերազմում — շուրջը, բոլշևիկներն աճող հեղափոխության միակ կազմակերպիչն ու ղեկավարը հանդիսացան վոչ միայն Ռուսաստանում, այլև Արևմուտքում:

11. Բուլղիղմի հաղթանակի կարևորագույն նախա-
պայմանը հանդիսացավ համուն կուսակցության, հանուն
նրա՝ գաղափարական ու կադմակերպական հիմունք-
ների մղվող սնունդհատ պայքարը:

Անհեծվիզմը, փորն արդեն 1905 թվականի հեղափոխության ժամանակ կադետական բուրժուազիայի զինակիբ գերն եր կատարում, առակցիայի տարիններին ունեզատուրեն հրաժարվեց հեղափոխական հեռանկարներից ու հեղափոխական ընդհատակից և բացահայտ կերպով հանդես եկավ իբրև ստոլիպլինյան «բանվորական» կուսակցության Պատերազմի տարիններին մենշեիկները վերածվեցին սոցիալ-շովինիստների, դարձան ցարիզմի ու իմպերիալիստական բուրժուազիայի արզահատելի քծնողներ:

²⁶ *ἸἸἸἸἸἸ*, s. 18, 49 220.

Տրոցկիզմը՝ ռուսական ցենսուրիզմը — մենչեիզմի այդ ամենաստոր տեսակը, փորը 1905 թվականին պայքարում էր բոլշևիկներին դեմ «պերմանենտ հեղափոխություն» լուգունգով, ռեակցիայի տարիներին փորձում էր քայքայել պրոլետարական կուսակցությունը, ամեն դույնի ուսուրտունիստներին համախմբելով անսկզբունքային, ավանդուրիստական բլոկի մեջ (1912 թվականի «ոգոստոսյան բլոկը»), պատերազմի տարիներին հուզա Տրոցկին կաուցելիա-կան սոցիալ-պացիֆիզմ էր քարոզում — քարոզում էր իմ-պերիալիստական պատերազմի ամենաօխտանգավոր, ամե-նակեղծավոր պաշտպանությունը:

նոսգովիսցները (Բողոքանով և Ընդ.)՝ «շուռ տված լի-
վիդատորները», («ձախ» ֆրակի այդ հերոսները, մարքսիզմի
այդ բուրժուական կեղծարարները բացասում եյին լեզալ
հնարավորությունները հեղափոխականորեն ոգտագործելու
անհրաժեշտությունը, փորձում եյին կուսակցությունը կարել
բանվոր դասակարգից և պրոլետարական կուսակցությունը
վերածել մի ինտելիգենտական, աղանդավորական խմբակի։

Բոլեւիլիկ-հաւսլողականները (համենեւեւ, իրիկով և ու-
րիշները) փորձում էին խանգարել կուսակցութեանը՝ աջ
ու «ձախ» ոպորտունիստներին դեմ մղվող վճռական պայ-
քարում, լիկվիդատորների խղճուկ աջակիցներին դեր էլին
կատարում: Այլ ու «ձախ» ոպորտունիզմի դեմ յետևու
ժողովով մղվող անհաւս պայքարում բուլեւիլիկները՝ Լենինի
դեկլավարութեամբ՝ միշտ բարձր էին պահում կուսակցա-
կանութեան դրոշմ: Վեցերորդ (Պրազայի) կոնֆերանսը
(1912 թվականի հունվար) Ռուսաստանի բանվորական
շարժման մեջ ամբաստնեց բուլեւիլիկյան գծի հաղթանակը,
ուպորտունիզմից անջատելու, պատակսվելու գծի հաղթա-
նակը՝ հեռացնելով լիկվիդատորներին ՌՄԴԿ-ից՝ ու վերա-
կանգնելով համակուսակցական կենտրոնները: «Ռուսաստ-
անական»

տանում բուլղերին հատուկ բախտն այն էր, վոր նրանք պրոլետարիատի զինատուրայի համար մղվող անմիջական մասնաշաղկապայքարից դեռ շատ առաջ՝ տաննային տարի ժամանակ ունեյին թե մենչեիկների (այսինքն ուղորտունիստների, «կենտրոնականների») և թե «ձախերի» «դեմ սխառմատիկ և մինչև վերջը հասցված պայքար մղելու համար»²⁷:

Ուղորտունիստներից ու ցենտրիստներից անշտովելու և պառակտվելու իրենց գիծը բուլղերին անց էյին կացնում թե ուսական և թե վողջ միջազգային բանվորական շարժման մեջ: Ահա թե ինչու մինչդարեւ Վերկորդ Իստերնայիտնայի առաջնորդները համառոտն պայքարում էյին բուլղերին դեմ՝ աշխատելով «թշնամական ֆրակցիաների հաշտեցման» լոզունգի տակ լիկվիդացիայի յենթարկել բուլղերի կուսակցությունը: Ուղորտունիզմի ու ցենտրիզմի դեմ մղած իրենց վողջ վճռական ու անողոր պայքարով բուլղերին մեծագույն ոգնություն էյին ցույց տալիս ձախ սոցիալ-դեմոկրատներին՝ Աւեյմոսում և վճռականորեն քննադատելով նրանց կիսամենչեիկյան սխալները, նրանց անհետեղականությունը ուղորտունիզմի դեմ մղվող պայքարում, նրանց վախը պառակտումից և համախմբում էյին նրանց լենինիզմի գաղափարական հիմունքների շուրջը: Ուղորտունիստների ու ցենտրիստների դեմ մղվող բուլղերի պայքարը քաղաքականության որինակ հանդիսացավ միջազգային բանվորական շարժման վողջ ձախ թեկ համար:

1914—18 թ. թ. իմպերիալիստական պատերազմը մի դաժան ու անողոր ստուգում էր բանվորական շարժման բոլոր հոսանքների համար: Յերկորդ Իստերնայիտնայի մասնկացով՝ ուժասպառ լինելով և պարտված ուղորտու-

նիզմից: Բուլղերին կուսակցությունն էր, վարը մինչև վերջը կատարեց իր պարտքը միջազգային պրոլետարիատի հանդեպ:

«Ուսական ու միջազգային ռեֆորմիզմի, սոցիալ-շովինիզմի և կաուցիականության դեմ մղվող պայքարում՝ հաղթանարելով Արևմուտքի ձախ սոցիալ-դեմոկրատների անհետեղականությունը, բուլղերն ստեղծեց Յերկորդ Իստերնայիտնայի գաղափարական ու տակտիկական հիմքեր»²⁸:

12. 1917 թվականի Փետրվարյան հեղափոխությունը բուլղերի լոզունգների ու գաղափարների փայլուն հաստատումն էր: Տարիվի տապալումը յերկորդ Խապն և բաց անում կուսակցության պատմության մեջ (1917 թվականի մարտ—հոկտեմբեր): Կուսակցությունն որակարգի խնդիր և դարձնում պայքարը յերկորդ ստրատեգիական խնդիր և դարձնում պայքարը յերկորդ ստրատեգիական պլանի իրագործման համար, վորի մասին Լենինը դեռ 1905 թվականին գրում էր. Պրոլետարիատն պիտի և սոցիալիստական հեղափոխում կատարի, իրեն սխալելով, բնակչության կիսապրոլետարական սարերի մասնային, փոքրագույն ուժով ջախջախի բուրժուազիայի դիմադրությունը յեվ ջախ գյուղացիության ու մանր բուրժուազիայի անկալումությունը»²⁹: Այդ ետապում կուսակցության հիմնական լոզունգներն են՝ պրոլետարիատի զինատուրա, ամբողջ իշխանությունը խորհուրդներին, պրոլետարիատի գաշինք չքավոր գյուղացիության հեմ՝ բնդդեմ քաղաքի ու գյուղի բուրժուազիայի՝ չեղորացնելով միջակին: Բուրժուազիային տապալելու և մեր յերկորդ պրոլետարիատի զինատուրա հաստատելու խնդիրը բուլղերին համարում էյին միջազգային պրոլետարիատի հեղափոխության

²⁸ Լենին, հ. 23, էջ 85:

²⁹ Լենին, հ. 8, էջ 96:

²⁷ Լենին, հ. 25, էջ 242:

ծափալման կարևորագույն նախապայման: Փետրվարյան հեղափոխությունից հետո փոքրամասնություն կազմելով, բոլշևիկները հեղափոխության առաջին իսկ օրերից համբերատար ու սխտեմատիկ պրոպագանդ էյին մղում իրենց լուսնագնդերի շուրջը, անողորմաբար մերկացնելով համաձայնողական կուսակցությունների իմպերիալիստական քաղաքականությունը և համառորեն պայքարում էյին մասսաների պաշտպանողական ու դեմոկրատական իլյուզիաների դեմ: «Առանց այդպիսի պոռ, մանրագնին, շրջահայաց ու տեսակի նախապատրաստության մենք չէյինք կարողանա փոշ հաղթանակել 1917 թվականին և փոշ ել պահպանել այդ հաղթանակը»³⁰:

Ապրիլյան կոնֆերանսը համախմբեց կուսակցությունը՝ լենինյան հայտնի «ապրիլյան թեզիսների» հիման վրա: Կուսակցության 6-րդ համագումարը (1917 թ. ոգոստոս), փորտեղ ընկ. Սալիկի ղեկավարությամբ կիրառվում էր լենինյան գիծը, Հոկտեմբերի համար մարտականորեն նախապատրաստվելու համագումար հանդիսացավ: Կուսակցությունը մեկուսացրեց ու ջախջախեց մենշևիկներին և եսերներին, նվաճեց բանվոր դասակարգի մեծամասնությունը, գյուղացիական մասսաներին ու հարստահալված ազգություններին պայքարի հանեց իմպերիալիստական բուրժուազիայի դեմ: Հոկտեմբերի ճանապարհին կուսակցությունը դուրս շարտեց իր շարքերից ունեգատների մենշևիկյան խմբակին (Վոյսինսկի, Սեվրուզ), մի կողմ նետեց «ձախ» ուղորտունիստական ավանյուրիումը» (Բոգդատյեվ), կործանիչ հակահարված հասցրեց Տրոյկու փորձերին՝ կուսակցությունը «բոլշևիկաթափ» անելու ուղղությամբ, գլխավին ջախջախեց աջ պանիկյորներին ու շարեյկրեխերներին (Կամենեվ, Զինովյեվ): Լենին-

նի գլխավորությամբ կուսակցությունը փայլուն կերպով կազմակերպեց ու իրականացրեց հոկտեմբերյան գինգած սպասամբությունը: Իր փող ղ պատմությամբ կուսակցությունը ցույց տվեց, փոր «յերկրի յերեսին չի գտնվի այն ուժը, փորը կարողանա խանգարել բոլշևիկներին՝ յեթե իրենց բույլ չսան փախեցնել իրենց, և կարողանան վերցրնել իշխանությունն ու պահել իրենց ձեռքում՝ մինչև համաշխարհային սոցիալիստական հեղափոխության հաղթանակը»³¹:

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊՐՈԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ԴԻԿՏԱՏՈՒՐԱՅԻ ԵՊՈՒԱՅՈՒՄ

13. Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը պրոլետարիատի դիկտատուրա հաստատեց յերկրագնդի մեկ վեցերորդ մասում և զբանով իսկ մարմնավորեց յերկրորդ համագումարում ընդունված ծրագրի կենտրոնական գաղափարը: Հոկտեմբերյան հաղթանակը ճշանակում է լենինիզմի անխուսափելի հաղթանակ սոցիալ-դեմոկրատիզմի՝ նկատմամբ՝ համաշխարհային բանվորական շարժման մեջ: Բանվորական շարժման մեջ յերկրորդ ինտերնացիոնալի ու սոցիալ-դեմոկրատիայի տիրապետման դարաշրջանը վերջացավ: Սկսվեց լենինիզմի, Յերրորդ ինտերնացիոնալի տիրապետման դարաշրջանը³²:

Իշխանություն համար պայքարող կուսակցությունից՝ մեր կուսակցությունը 1917 թվականի հոկտեմբերի 25-ին դարձավ կառավարող կուսակցություն, հիմնական ղեկավար ուժը՝ պրոլետարիատի դիկտատուրայի սխտեմում: Սկսվեց յերրորդ եսալը մեր կուսակցության պատմու-

³¹ Լենին, հ. 21, էջ 279:

³² Սալիկ, «Հոկտեմբերյան հեղափոխության մասին»,

³⁰ Լենին, հ. 25, էջ 179:

թյան մեջ, Լենինի սարատեղիական պլանն եր՝ կատարել
«մեր յերկրում այն ամենը, ինչ իրագործելի չե բոլոր
յերկրներում՝ հեղափոխությունը զարգացնելու, նրան ու-
ժանդակելու և հրահրելու համար»³³, «պրոլետարիատի զիկ-
տատուրան մեկ յերկրում ամրացնելու համար՝ ոգտագոր-
ծելով իբրև հենակետ իմպերիալիզմը բոլոր յերկրներում
տապալելու նպատակով» (Սալին), Լենինի հանձարեղ ղեկա-
վարությունը կուսակցությունը հաստատապես կիրառում էր
այդ մեծ պլանը։ Այդ պլանի յեկակետը Լենինի ուսմունքն է
մեկ, առանձին վերցրած յերկրում սոցիալիզմի հաղթանակի
հնարավորության վերաբերյալ։ Կուսակցությունն այդ պլա-
նի համար պայքարել է ռազմական կոմունիզմի շրջանում
(1918—1920 թվականներ)՝ պաշտպանելով պրոլետարիա-
տի զիկտատուրան ներքին և արտաքին հակահեղափոխու-
թյան դեմ մզվող կոիմունիզմում։ Կուսակցությունն այդ
պլանը դրեց նոր սկեստական փաղափսխանության հիմքում,
փոքին անցնելու ժամանակ Լենինը հայտարարեց (1821
թվականին), թե՛ «ներկայումս միջազգային հեղափոխու-
թյան վրա մենք մեր զլսավոր ներգործությունն ունենա-
լու յենք մեր անտեսական քաղաքականությունը»³⁵։

Լենինը կուսակցության առաջ խնդիր դրեց՝ կառու-
ցել սոցիալիսական եկոնոսիկայի հիմքը, փոչնչացնել
դասակարգերը, նեպական Ռուսաստանը դարձնել սոցիա-
լիսական Ռուսաստան։ Լենինի գործի մեծ շարունակող
ընկ. Սալինի զլսավորությունը՝ կուսակցությունը հազ-
թականորեն լուծեց այդ համաշխարհային պատմական
նշանակություն ունեցող խնդիրը։

14. Պրոլետարական զիկտատուրայի շրջանում ան-

³³ Լենին, հ. 23, էջ 385։

³⁵ Լենին, հ. 26, էջ 410։

շափ աճում է հանուն կուսակցության ու բոլեվիկյան
կուսակցականության մղվող պայքարի նշանակությունը։
«Պրոլետարիատի զիկտատուրան համար պայքար է—բը-
յունալի ու անարյուն, բռնի ու խաղաղ, ապամեկտն ու
անտեսական, մանկավարժական ու վարչական—ընդդեմ
հին հասարակություն արազիցիաների ուժի։ Միլիոնների
ու տասնյակ միլիոնների սովորություն ուն. ամենա-
սարսափելի ուժն է։ Առանց յերկաթյա, պայքարի մեջ
կոփված կուսակցության, առանց սվյալ դասակարգի փոջ
ազնիվ մասի վստահությունը վայելող կուսակցության,
առանց այնպիսի կուսակցության, փոքն ընդունակ լինի
հետամուտ լինելու մասսաների տրամադրությունը և ազ-
դելու նրա վրա, անհնարին է հաջողությամբ առաջ տա-
նել աշխարհի պայքար»³⁶։

Ներկուսակցական պայքարի վողջ պատմությունը
Հոկտեմբերից հետո վկայում է, փոր կուսակցա-
կան միասնականությունն ու կարգապահությունը խախ-
տելու փորձերն ուղղակի ոժանդակում են բուրժուազիա-
յի ռեստավրատորական փոսնձություններին։ Ոպորտու-
նիստների վողջ պայքարը կուսակցության դեմ յեղել է և
մուտ է փոչ այլ ինչ, յեթե փոչ մի փորձ՝ Լենինի կու-
սակցության վզին փաքսել 2-րդ ինսերնացիոնալի
փսած սրադիցիաները յեվ դոզմաները, մի փորձ՝ վերա-
ծնելու մեկեկիզմը։

Փոչ այլ ինչ, յեթե փոչ մենշեիզմը վերածնելու այդ-
պիսի փորձ էր աջ կապիտուլյանսների և Հոկտեմբերի լիկ-
վիզատորների դերը (Կամենևով, Զլնովյեկ, Շլյապնիկով)։

Տրոցկիզմը, փորը 1918, 1921, 1923—1927 թվական-
ներին համառորեն վերսկսում էր իր հարձակումները կու-
սակցության դեմ, հակակուսակցական բլոկների կողմա-

³⁶ Լենին, հ. 25, էջ 191։

կերպիչը, լենինիզմի և բուլշևիկյան կուսակցության յերդ-
վյալ թշնամին, անխուսափելիորեն դարձավ բուրժուա-
կան հակահեղափոխության առաջավոր ջոկատը:

«Չախ կոմունիստներ» (Բուխարին, Պրեոբրաժենսկի)
իրենց ամանայուրիստական քաղաքականությանը հասան
մինչև այնտեղ, վոր փաստորեն դաշն կնքեցին ձախ ետե-
րների հետ՝ ընդդեմ Լենինի:

«Դեմոկրատական ցենսրալիզմի» Ֆրակցիան Սաֆ-
րոնով) գլորվեց հակահեղափոխական, մենշևիկյան ճահիճը:

«Բանվորական ուսուցիչի» (Շլյապնիկով) անարխո-
սինդիկալիստական թեքումից դարձավ տրեյդունիստա-
կան ռենեգատների գաղաղած մի խմբակ: «Նոր ուսուցիչի»
(Զինովյեվ, Կամենև) ամոթալիորեն գլորվեց դեպի
տրոցիկզմը, հակակուսակցական-հակախորհրդային բոկի
շարքերը:

Այ ուսուցիչի (Բուխարին, Ռիկով, Տոմսկի), վորը
հակահեղափոխական կուլակության դիմադրությունն եր
արտահայտում, կտրեց իր կապերը մարքսիզմ-լենինիզմի
հիմունքներից և ուղի յեր հարթում բուրժուական ռե-
ստավրացիայի համար:

Այ-«ձախ» բոկը (Սիբցով-Լոմինսկի) փորձում եր յեր-
կերտանիության թունավոր գեների ոգնությունը կաղմա-
լուծել կուսակցությունը:

Նացիոնալիստական խմբակցությունները, պայքար սկսե-
լով լենինյան ազգային քաղաքականության դեմ, հարելով
յուրաքանչյուր նոր ստեղծված հակակուսակցական Ֆրակ-
ցիայի, գործնականում միջազգային իմպերիալիզմին ոժան-
դակոյն ու նրա գեները դարձան: Կուսակցության կողմից
ձախձախված խմբավորումների քայքայման արդյունքը հան-
դիսացան Ռյուտին-Սլեպկով-Ուզլանով-Նյամոնտ-Տոլմա-
չևի-Սմիրնովի հակախորհրդային խղճուկ խմբակիկները:

Բոլոր այդ հակակուսակցական հոսանքների ընդհա-
նուր հատկանիշն ե մեր հեղափոխության սոցիալիստա-
կան բնույթի բացասումը, պրոլետարիատի ղեկատուութ-
յի բացասումը, մեկ յերկրում սոցիալիզմի հաղթանակի
հնարավորության և մեր կուսակցության ունեցած համաշ-
խարհային հեղափոխության կուրսի բացասումը, մենշևի-
կյան կապիտուլացիա՝ դատակարգային թշնամու հանդեպ,
դատակարգային պայքարի անտեսում՝ իր բոլոր զգա-
լություններով, պրոլետարիատի՝ իրեն սոցիալիստական
շինարարության առաջնորդի ու կաղմակերպչի՝ պատմա-
կան գերի պոչական նսեմացում, աղաթական-անարխիստա-
կան բողոք մեր կուսակցության ու Խորհրդային պետու-
թյան պրոլետարական կարգապահության դեմ, ձգտում՝
ձլատելու բուլշևիկյան ցենտրալիզմը, վարկաբեկելու կուսակ-
ցության լենինյան կադրերն ու նրա հին զվարդիա-
յին, տաղալեւ ու նրա ղեկավարությունը: Լենինյան կենտ-
րում նրանք բոլորը շարունակաբար կրկնում եյին մեն-
շևիկներին ծամծամածը՝ «Ճնշման», «Կուսակցական բյու-
րոկրատիզմի» վերաբերյալ: «Տխրահոշակ բյուրոկրատիզ-
մի մասին յեղած աղաղակը—գրում եր Լենինը դեռ 1914
թվականին—պարզապես բացահայտ դժգոհություն ե կեն-
տրոնի անձնական կազմից, թվենու տերն ե, վորը թագ-
ցնում ե համագումարում հանդիսավոր կերպով արված
խոստումների խախտումը: Դու բյուրոկրատ ես, վորովհե-
տե դու նշանակված ես համագումարի կողմից վոչ իմ կամ-
քի համաձայն, այլ հակառակ նրա, դու Ֆորմալիստ ես,
վորովհետե դու հենվում ես համագումարի կայաց-
րած ձևական վորոշումների և վոչ թե իմ համաձայնու-
թյան վրա... դու ինքնակոչ ես, վորովհետե չես ուզում

իշխանութիւնը ապա հին, տաքուկ կամպանիայի ձեռքը»³⁷։

Վերջին տասը տարվա ընթացքում՝ սոցիալիստական հարձակման նախապատրաստման կապակցութեամբ մզկող մարտերի վճռական բնույթի շնորհիվ ներկուսակցական պայքարը բացառիկ արուքուն ստացավ։

Հեռանդականորեն իրազօրծելով լենինյան պատգամները՝ կուսակցութիւնը ընկ. Սալիխի ղեկավարութեամբ ջախջախեց արօցկիզմը և աջ ուղղիցիան, նաև «ձախ» խոտորոգներին, իբրև հակահեղափոխական արօցկիզմի արտահայտութիւն և ցույց տվեց, վոր նրանք որչեղտիվորեն աջ ուղի-նիստների դաշնակիցն են հանդիսանում։ Այդ տարիների ընթացքում մեր յերկրի բանվոր դատակարգը հսկայական չափով աճեց, հսկայական փորձ ձեռք բերեց, ել ավելի սերտ համախմբվեց կուսակցութեան ու նրա կենտկոմի շուրջը։ Ուղորտունիզմի ու հակահեղափոխական մենշեկիզմի սեցիզիվների դեմ մղած իր փոշ պայքարում կուսակցութիւնն ամենաակտիվ ոժանդակութիւն և գտնում բանվոր դատակարգի ամենալայն մասսաների կողմից։ Կուսակցութիւնը շարունակում է ջախջախել ուղորտունիստներին, յերկերեսանիներին, ալլաւեւումներին, բոլոր նրանց, ովքեր խոսքով ընդունելով կուսակցութեան գլխավոր դիժը, կենտկոմի դերեկտիվներն ու գեաական պլանային առաջադրանքները, գործնականում սարտաժի յեն յենթարկում ու փիժեցնում են այն, բոլոր նրանց, ովքեր չեն ցանկանում պայքարել դատակարգային թշնամու դեմ, պաշտպանում են հակապետական տենդենցները, խախտում են յերկաթյա կարգապահութիւնը, թուլացնում են հեղափոխական որինականութիւնը, բոլոր նրանց, ովքեր չեն հրաժարվում ղեկավարման դրասենեկային-բյուրոկրատական մեթոդներից, արհամարհում են բանվորների ու կուսակցականների կարիքները, մասսաների

դատարարակութիւնը, նրանց համոզելը, կազմակերպումը փոխորինում են մերկ վարչարարութեամբ, Համկ(բ)ի դեպի նորանոր հաղթանակներ և ընթանում՝ յերկու ճակատով պայքարելով ընդդեմ աջ ուղորտունիզմի՝ իբրև տվյալ ետապի գլխավոր փտանգի ու ընդդեմ «ձախ» ուղորտունիզմի։ Կուսակցութիւնը վճռական պայքար է մղում տեղական նացիոնալիզմի թեքման դեմ, վերեկուսական շտապիզմի թեքման դեմ, վորը ԽՍՀ Միութեան մասշտաբով գլխավոր փտանգն է հանդիսանում ազգային հարցում։ Կուսակցութիւնը մի կողմ է շարտում նեխված յերեարիզմն ու հաշտիդականութիւնը։ «Ակգբունները փշ քե հաւեցվում, ալլ հաղթանակում են»³⁸։

15. Թշնամիների դեմ մղվող յերեսնամյա պայքարում Համ կ(բ)ի-ն կովեց իր լենինյան միամականութիւնը։ Ընդհատակյա խմբակներից նա աճեց ու դարձավ մի հզոր ուժ, վորը լայն ճուղավորված մասսայական կազմակերպութեանների ոգնութեամբ (արհմիութեաններ, խորհուրդներ, կոոպերացիա, կարմիր բանակ, կոմյերկումիութիւն, ներ, կոոպերացիա, կարմիր բանակ, կոմյերկումիութիւն, կանանց պատգամավորական ժողովներ և այլն) կապված է կուսակցութեան հետևեց գնացող տանյակ միլիոնավոր բանվորների ու գյուղացիների հետ՝ պայքարի յուրաքանչյուր ետապում կուսակցութիւնը հանգես է բերում մեծադույն ձկանութիւն, համարձակորեն վերակառուցում է իր աշխատանքի կազմակերպական ձևերը, նոր խնդիրների համապատասխան։ Առաջադրելով նոր ձեվով աշխատելու, նոր ձեվով ղեկավարելու խնդիրը, կուսակցութիւնը կուսկազմակերպութեանների կառուցման տերիտորիալ ձևը լրացնում է աւեսարական ձևով։ Ընկ. Սալիխի նախաձեռնութեամբ ձեռնարկված կուսակցական փոշ աշխատանքի սոցիալիզ-

³⁸ Ստալին, «Ազգային հարցը և վարքիզմը», Ս. Պետերբուրգ, «Պրիբոյ», 1914, էջ 80։

³⁷ Լենին, հ. 7, էջ 287։

մի շրջանի պայմաններին համապատասխան վերակառուցումը, մի խոշորագույն քայլ է հանդիսանում նոր սիպի կուսակցության սեղծելու լենինյան սկզբունքի հետագա զարգացման գործում: Ստեղծելով ՄՏ կայանների և խորհրդային կուսակցության հարաբերություններ ու կոյանտենսական արտադրական բնիշներ, ֆալթաթիններ ու կոյանտենսական արտադրական բնիշներ, ֆալթաթիններ կազմակերպելով տրանսպորտում, աշխատանքի նոր ձևեր մտցնելով արդյունաբերության մեջ (առաջին հերթին ածխարդյունաբերության ու մետաղարդյունաբերության մեջ), կուսակցությունը բարձրացնում է իր մարտունակությունը, մի նոր աստիճանի յե հասցնում իր ղեկավարության կոնկրետություն ու ուղերատվությունը, ամրացնում է իր բոլշևիկյան կարգապահությունը, իր կենտրոնացված հզորությունը: Դյուզում, ուր կուսակցության կենտկոմն ուղարկեց ստուգված կուսակցական աշխատողների մի խոշոր շուկա, ՄՏ կայանների ու խորհրդային կուսակցության քաղաքականներն արդեն կարևորագույն լծակներ են դարձել կոյանտենսությունների կազմակերպական տնտեսական ամրացման, կոյանտենսություններում ու խորհրդային կուսակցություններում մեծամասնություն նվաճելու ու նրանց նկատմամբ բոլշևիկյան ղեկավարությունն ապահովելու գործում: Քաղաքականների աշխատանքը վիժեցնելու, նրանց նշանակությունը փոքրացնելու ու բոլշևիկյան ցենտրալիզմի ամրապնդմանը խանգարելու ամեն տեսակի փորձերին մեր կուսակցությունը կործանիչ հակահարված է տալիս:

«Ցենտրալիզմը—ասում էր. Լենինը՝ յերկրորդ համաշխարհում—պահանջում է, փորպեսզի փորեն միջնապատ չլինի կենտրոնի ու կուսակցության ամենահեռավոր, ամենախուլ անկյուններում ընկած մասերի միջև»³⁹:

Համկ(բ)Կ-ն անողորմաբար պայքարում է կուսակցու-

³⁹ Լենին, հ. 6, էջ 39:

թյունը աշխատավորական մասսաների մեջ «ծուլելու» ուղարկում իստական տեսությունների դեմ, ավելի ու ավելի բարձրացնելով բոլշևիկյան կուսակցության անդամի կոչումը: Կուսակցությունն իր շարքերն է ներգրավում հարյուր հազարավոր առաջավոր պրոլետարների՝ ուժի մեջ պահելով «յուրաքանչյուր կուսակցության մեջ ընդունվել ցանկացողի նկատմամբ անհասկալի մոտեցում ունենալու և կուսակցության մեջ անհասալես ընդունելություն»: Կատարելու փորձված մեթոդը: Մեզ հարկավոր է վոչ միայն քանակ, այլ և փորակ»⁴⁰: Կուսակցությունն իր այդ մեծագույն հաղթանակները ձեռք բերեց շնորհիվ այն բանի, փոր նա յերբեք չի գոռոգացել, յերբեք չի փորձել հանդատանալ դավնիկների վրա:

«Խնքնաքննադատությունն տնտեսական անհրաժեշտ է յուրաքանչյուր մի կենդանի, աշխույժ կուսակցության: Չկա ավելի ստոր բան, քան ինքնագոհ ուղտիմիզմը»⁴¹:

Առանց բոլշևիկյան ինֆուսմնադաւսմքյան չկա բոլշևիկյան կուսակցականություն:

Խնքնաքննադատություն լողունդը «ընկած է բոլշևիկյան կուսակցության բուն հիմքում», «ընկած է պրոլետարիատի ղեկատաւութայի ուժիմի հիմքում»⁴²: Բոլշևիկյան ինքնաքննադատություն բարձրագույն արտահայտություն է կուսակցության զսումը, Համկոմկուսը գտում է իր շարքերը, փորպեսզի «տպահովի կուսակցության համար պրոլետարական յերկաթաւու կարգապահությունը, կուսակցության շարքերի մաքրումը անվստահելի, անկայուն, պատահաբար ներս խցկված բոլոր տարրերից»⁴³:

⁴⁰ Ստալին, «Պատասխան սվերդլովցիներին հարցերին»:

⁴¹ Լենինյան հավաքածու 5, էջ 308:

⁴² Ստալին, «ԿԿ և ԿՎՀ ապրիլյան միացյալ պլենումի արդյունքների մասին», 1928 թ., էջ 5:

⁴³ Համկ(բ)Կ ԿԿ և ԿՎՀ վերջումը գտման մասին:

Բուլղերիկյան կուսակցութիւնը ոպորտունիզմի դեմ իր մղած 30-ամյա պայքարում կերտեց իր մարտական տրադիցիաները: «Աշխարհումս չկա և չի յեղել այնպիսի հզոր և հեղինակավոր կուսակցութիւն, ինչպիսին ե մեր կոմունիստական կուսակցութիւնը»⁴⁴: Մեր կուսակցութիւնն իր պատմական ամբողջ ճանապարհին գործել է վորպես միասնական, միաձույլ ուժ, անշեղորեն հետեւելով յերկրորդ համագումարում Լենինի հուշակած հետեյալ սկզբունքին՝ «կուսակցութեան ամեն մի անդամ պատասխանատու յե կուսակցութեան համար, կուսակցութիւնը պատասխանատու յե իր ամեն մի անդամի համար»⁴⁵:

Դասակարգային թշնամիների և նրանց գործակալութեան դեմ մղած անհամար մարտերում կուսակցութիւնը հսկայական բարձրութեան հասցրեց կուսակցութեան անդամի մեծ կոչումը:

Պայքարի բոլոր ետապներում, դասակարգային ֆրոնտի բոլոր ճակատամասերում բուլղերիկյան կուսակցութեան անդամն անշեղորեն յեղել է մասսաների հետ, զբաղւած իրենց և մասսաներին և հակառակ հետամնաց տրամադրութիւններին, համբերատար կերպով համոզել է մասսաներին՝ նրանց սեփական փորձով, վոր կուսակցութեան գիծը ճիշտ է: Յարիզմի տարիներին ընդհատակյա բուլղերիկյան կուսակցութեան անդամը մասսաներին պայքարի յե հանում ճորտատեր կալվածատերերի ու բուրժուազիայի դեմ: Նա անցնում է ապստամբ բանվորների զուլիւ, վորոնք Հոկտեմբերին կանգնեցնում են պրոլետարական ղեկաւորութեան ղեկը: Նա գտնվում է Բանվորա-գյուղացիական կարմիր բանակի առաջին շարքերում վորպես

նրա շարքային մարտիկը, հրամանատարը, կոմիսարը: Այն բոլոր ճակատներում, վորտեղ վճռվում էր հեղափոխութեան բախտը, նա պրոլետարական կայունութեան ու հերոսութեան որինակ էր հանդիսանում: Բուլղերիկյան կուսակցութեան անդամը տանում է մասսաներին համառ պայքարի՝ սովի, ցրտի ու քայքայման դեմ՝ քաղաքացիական պատերազմի տարիներին: Նա աշխատանքային խանկան պատերազմի տարիներին: Նա աշխատանքային անուղղակիութեամբ է բոցավառում ժողովրդական անտեսութիւնը վերականգնելու և սոցիալիստական վերակառուցութիւնը վերականգնելու համար պայքարող միլիոնավորներին, նա ման յենթարկելու համար պայքարող միլիոնավորներին, նա հանդիսանում է սոցմըցման նախաձեռնողը, վորը տալիս է հարվածային աշխատանքի ու բուլղերիկյան տեմպի որինակ, նա առաջավոր մարտիկ է սոցիալիստական ինդուստրիայի հսկաների կառուցման ասպարեզում, նորագույն տեխնիկան յուրացնելու գործում:

Բուլղերիկյան կուսակցութեան անդամն ամրացնում է բանվոր դասակարգի ու գյուղացիութեան գոգումը, պայքարի յե հանում գյուղացիական մասսաներին կուլակային ստրկութեան դեմ, բացահայտ կռիւի յե տանում նրանց՝ կուլակութիւնը վորպես դասակարգ վորջնացնելու, գյուղը սոցիալիստական վերափոխման յենթարկելու համար: Նա ոգնում է կոլտնտեսական գյուղացիութեանը վերացնելու նրա մանր սեփականատիրական նախապաշարումները, մարտնչում է տրակտորի, կոմբայնի, ավտոմոբիլի համար՝ կոլտնտեսական դաշտերում:

Բուլղերիկյան կուսակցութեան անդամը կառուցում է և ամրացնում է պրոլետարական դիկտատուրայի պետութիւնը, հրահրում է մասսաների կատարութիւնը անշարժութեան ու բյուրոկրատիզմի դեմ: Նա միշտ արթուն այն պայքարում, վոր մղվում է խորհրդային պետութեան բացահայտ կամ գաղտնի թշնամիների դեմ, լողրի, ժուլի-

⁴⁴ Ստալին, «Գյուղի աշխատանքի մասին»:

⁴⁵ Լենին, հ. 6, էջ 33:

կի գեմ, սրբազան սոցիալիստական սեփականութիւնը հաւիշտակողի, փաստաբարի ու լրաեփի գեմ: Նա փոշ մի շանք չի խնայում բանվորա-գյուղացիական յերկրի սաղմական զորութիւնը բարձրացնելու համար:

Բոլեւիիկյան կուսակցութեան անդամն անշեղորեն մարանշում է հանուն պրոլետարական ինտերնացիոնալիզմի, հանուն ԽՍՀՄ-ի ժողովուրդների և ամբողջ աշխարհի ժողովուրդների սերտ միաբանութեան:

Լինելով Կոմունիստական Ինտերնացիոնալի առաջատար կուսակցութեան անդամը՝ իր ամբողջ աշխատանքով, իր ամբողջ պայքարով ծառայում է պրոլետարական հեղափոխութեան զործին:

Բոլեւիիկյան կուսակցութեան անդամը կարգապահ մարտիկ է, անհաշտ լենինյան, վորը միշտ պատրաստ է հակահարված տալու իր կուսակցութեան բացահայտ ու սքողված թշնամիներին, վորը միշտ և ամենուրեք պահպանում է իր անհուն նվիրվածութիւնը լենինյան Կենտկոմին: «Մենք, Կոմունիստներ, սուսանմանաւոր կերտվածք ունեցող մարդիկ ենք: Մենք կերտված ենք հասուկ կյուրից: Մենք այն մարդիկն ենք, վորոնք կազմում են պրոլետարական մեծ ստատեգի բանակը, մեծ Լենինի բանակը: Չկա ավելի բարձր բան, քան այդ բանակին պատկանելը: Չկա ավելի բարձր բան, քան այն կուսակցութեան անդամի կոչումը, վորի նիսնադիրն ու դեկավարն է հասնողսանումը քնի. Լենինը: Բոլորին վիճակված չէ այդ կուսակցութեան անդամը լինել: Բոլորին վիճակված չէ դիմանալու այն անպատեհություններին ու փորձիկներին, վորոնք կապված են այդպիսի կուսակցութեան անդամութեան հետ: Բանվոր դասակարգի գաղափարներ, անշատի գրկանմանքն ու ներստական ջանքերի

գաղափարներ — անա թե նախ յեվ սուսը ովեւ պետ է լինեն այդպիսի կուսակցութեան անդամ»⁴⁶:

17. Համկ(բ)Կ-ն Կոմունիստական Ինտերնացիոնալի ամօնդարդն է: Դեռ հին «Իսկրայի» եղբրում Լենինը հախաղուշակել էր այն անխուսափելի խզումը, վորը տեղի յեր ունենալու հեղափոխական մոնտանյարների և ուղրտունիատական ժիրոնդիստների միջև՝ համաշխարհային բանվորական շարժման մեջ: Սյդ ժամանակից ի վեր Յերկրորդ Ինտերնացիոնալը վաղուց դարձավ բուրժուական դիկտատուրայի սոցիալական դիւստիւր հենաբանը: Նրա վարձու առաջնորդները ճանապարհ եյին հարթում Փաշիզմի համար: Հիտլերի առաջ փորսող միտդ գերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի ճակատագիրը վկայում է միջադգային մենչեիզմի անկման ամբողջ խորութիւնը: Յերկրորդ Ինտերնացիոնալի քայքայվող կուսակցութիւններին, կապիտալիստական Արեւմուտքի և Արեւելքի բոլոր յերկրներում դեմ առ դեմ կանգնած են առաջավոր պրոլետար բոլշեւիկների մարտունակ, անձնագոր ջոկատները, վորոնք համախմբված են Լենինի հիմնած Կոմինտերնի զրոշների շուրջը:

Յուրացնելով բոլշեիզմի 30-ամյա փորձը, մեր յեդրայական կոմկուսները և նրանց առաջին շարքերում Դերմանիայի փառապանծ Կոմունիստական կուսակցութիւնը իրենց բջիջներն են կառուցում ձեռնարկութիւններում, դատախարակում են իրենց պրոֆեսիոնալ հեղափոխականների կազմերը, սովորում են զուգակցել աշխատանքի լեզու ու անիզադ ձեւերը: Յեղբայրական կուսակցութիւնները, լենինյան Համկ(բ)Կ-ի որինաղով, անհաշտ պայքար են մղում յերկու ճակատով, ուղրտունիատ-

⁴⁶ Ս տ ա լ ի ն, Խորհուրդների յերկրորդ համադումարում արտասանած ճառից):

ների դեմ, անողորմաբար դուրս են վռնվում իրենց շար-
քերից աջ լիկվիդատորներին և «ձախ» ադանգավորներին:

Մեր յերկրի սոցիալիստական շինարարությունը կազ-
մում է պրոլետարական միջազգային ֆրոնտի վիճակալի
ճակատամարտ: ԽՍՀՄ-ի պրոլետարիատն ինտերնացիոնալ
բանվոր դասակարգի ամենահեղափոխական շրջանն է:
«Ռուսական հեղափոխությունը յեզել է (և է) համաշխար-
հային հեղափոխության հանգուցակետը... Ռուսական հե-
ղափոխության արմատական հարցերը միևնույն ժամանակ
հանդիսացել են (և այժմ ել հանդիսանում են) հա-
մաշխարհային հեղափոխության արմատական հարցերը»⁴⁷:

Կոմիսներն իր պայքարում հենվում է մեր կուսակ-
ցության մեծամեծ հաղթանակների վրա: Բոլշևիկը «սակ-
սիկայի ուրինակ է բոլորի համար» (Լենին): Հետևելով
այդ ուրինակին, բոլոր յերկրների կոմունիստական կու-
սակցությունները, Լենինի ու Ստալինի դրոշմով, պատրաստ-
վում են հեղափոխությունների ու պատերազմների նոր
շրջանի վճռական մարտերին, հերոսաբար պայքար են
մղում ֆաշիզմի ու սոցիալ-դեմոկրատիայի դեմ, բանվոր
դասակարգի մեծամասնության համար, բոլոր աշխատա-
վորների հայրենիք ԽՍՀՄ-ի համար, հանուն պրոլետարիա-
տի գլխատուրայի հաղթանակի ամբողջ աշխարհում:
Ամբողջ աշխարհի կոմունիստները՝ զինված մարքսիստա-
կան-լենինյան ուսմունքով, կառուցում և ամրացնում են
համաշխարհային բոլշևիկյան կուսակցությունը: Կոմու-
նիստական Խնտերնացիոնալը մարմնավորում է լենինիզմի
հաղթանակը, բոլշևիկյան կուսակցության և անհաշտ հե-
ղափոխականության սկզբունքների հաղթանակը՝ միջազ-
գային բանվորական շարժման ասպարեզում: «Լենինիզմն
ամբողջական մի տեսություն է, վորը սկիզբն առավ 1903

⁴⁷ Ստալին, «Լենինիզմի հարցերը», էջ 610:

թվականին ու անցավ յեւեմ հեղափոխության բովից յեվ
այժմ առաջ է ընթանում, վորպես համաշխարհային պրո-
լետարիատի մարտական դրոշմ» (Ստալին, Հոկտեմբերյան
հեղափոխության մասին):

30 տարի առաջ ՌՄԴԲԿ յերկրորդ համագումարում,
Լենինը բանվոր դասակարգին ցույց տվեց պայքարի ու-
ղին: 30 տարի առաջ Լենինը պրոլետարիատին տվեց մի
անդուգական զեմք, առանց վորի անհնարին էր հաջողու-
թյամբ առաջ գնալ այդ ճանապարհով, տվեց մարտական,
կարգապահ, կենտրոնացված մի կուսակցություն, վորն
ունի ամենաառաջավոր հեղափոխական տեսությունը:

Այդ յերեսուն տարվա ընթացքում բոլշևիկյան կու-
սակցությունն անշեղորեն առաջ է ընթացել Լենինի ճա-
նապարհով և այդ ճանապարհին ձեռք է բերել այնպիսի
հաղթանակներ, վորոնք նոր դարաշրջան են բացել մարդ-
կության պատմության մեջ: Բոլշևիկյան կուսակցությունը՝
Ստալինի ղեկավարությամբ, այդ ճանապարհով առաջ
կրնթանա դեպի կոմունիզմի՝ նորանոր հաղթանակներ:
Կուսակցությունն անպարսելի յե, յեթե գիտե, յե ուր պետք
է սանել գործը, յեթե չի վախենում դժվարություններից
Ստալին):

ՀԱՄԿ(Բ)Կ ԿԵՆՏԿՈՄԻՆ ԿԻՑ

ՄԱՐԲՍ-ԵՆԴԵԼԱ-ԼԵՆԻՆԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

4092

Խմբագիր Ռ. Արդյան
Արագրիկ Լ. Արդյան
Հանձնված է արտատպւման 14 դրոսով 1933 թ.
Ստորագրված է տպագրելու 25 դրոսով 1933 թ.
Գլավիկ 7765 (թ). Հրատ. № 131.
Պատկեր № 20. Տիրում 1000.

Կուսակցության տպարան. Յերեվան. 75,000 տպ. հո.

2013

«Ազգային գրադարան»

148 NL0034587

ԳԻՆԸ 25 ԿՈՂ.

Тридцать лет большевистской
партии.

Երևան 1933 թ. Մարտիզատ.